

کوردستان

ویژه نامه

ارگان کمیته مرکزی حزب دمکرات کردستان ایران

متن سخنان آقای حسن شرفی در سمینار ویژه‌ی روزنامه‌ی کوردستان و آگری

روزنامه‌ی کوردستان که از معدود روزنامه‌ها برای ملتی تحت ستم و در حال مبارزه می‌باشد، بر خلاف روند معمول این‌گونه روزنامه‌ها که معمولاً از انتشار مخفیانه شروع می‌شوند، با تأسیس جمهوری کردستان، به صورت علنی پا به عرصه‌ی فعالیت‌های رسانه‌ای، فرهنگی و زبانی می‌گذارد، اما در بیشتر دوران انتشارش در آوارگی و در کوهستان‌ها و جایی دور از محل واقعی خود با امکاناتی محدود به حیات خویش ادامه داده است. اما هدف حزب دمکرات و جمهوری تازه تأسیس کردستان از انتشار روزنامه‌ی کوردستان چه بود؟

حزبی که چند ماهی از تأسیس آن می‌گذرد، حزبی که از شیوه‌های سنتی مبارزه به مرحله‌ی مبارزات مدرن گام نهاده و راه خود را ادامه می‌دهد، نیازمند وجود یک رسانه است تا تحولات روز و دیدگاه‌هایش را در آن منعکس نماید و این نوآوری را که برای جنبش کرد و مبارزانش به ارمغان آورده است، در رسانه‌ی خود منعکس نموده و مردم را از آن مطلع کند. جمهوری کردستان به عنوان دولتی کردی که برای نخستین بار در تاریخ در شکل جمهوری تأسیس گردید، تنها از طرف یک فرد رهبری نمی‌شد، بلکه به وسیله‌ی رهبری جمعی و از طریق یک حزب دارای برنامه‌ی سیاسی تأسیس شد. برنامه‌هایی که این حکومت برای خود و برای آینده‌ی ملت خود در نظر گرفته است، نیازمند وجود رسانه‌ای است که بتواند برنامه‌ها و اهداف خود و شیوه‌های تأمین آنها را در آن منعکس نموده و در معرض دید افکار عمومی قرار دهد. حزب دمکرات با تأسیس و انتشار روزنامه‌ی کوردستان، علیرغم تمام محدودیت‌ها، نشان داد که اهمیت زیادی برای پیشبرد روند مدرنیته در جامعه قائل است، حکومت تازه تأسیس نیز کاملاً به مسأله‌ی زبان، فرهنگ و ترویج ارزش‌های ملی اهمیت می‌دهد، این اهداف همانهایی بودند که هم حزب دمکرات و هم جمهوری کردستان دنبال تحقق آنها بودند و روزنامه‌ی کوردستان نیز با همین هدف پا به عرصه‌ی رسانه‌ای می‌گذارد تا در راستای توسعه‌ی فرهنگ و ادبیات کردی گام بردارد، لیکن می‌بینیم با وجود این که جمهوری تازه تأسیس حتی قادر به تأمین امکانات اولیه برای اجرای برخی از برنامه‌های کاملاً ابتدایی خود نیز نمی‌باشد، چاپخانه تأسیس می‌کند تا در راستای اهداف خود گام بردارد و آنها را محقق سازد. اشاره شده که در زمان جمهوری کردستان بنا به اسنادی که بدست آمده، ۱۱۳ شماره از روزنامه‌ی کوردستان چاپ و منتشر شده است. چون حداقل در اسنادی که بدان اشاره شده است، شماره ۱۱۴ روزنامه‌ی کوردستان زیر چاپ بوده که متأسفانه کوردستان مورد هجوم قرار گرفت و به عمر جمهوری خاتمه داده شد. اگر با نگاهی امروزی و شناختی که امروزه از رسانه‌ها داریم و تأثیراتی که رسانه‌ها بر جامعه می‌گذارند، بنگریم، قبل از هر چیز، می‌بایستی داشته باشد، مشاهده نمی‌کنیم. از لحاظ زبان نیز زبانی را که امروزه در رسانه‌های کردی به کار گرفته می‌شود، به شیوه‌ی نوشتاری ایدئال نداشته است، اما با برآورد با زمان خویش، باز هم قابل تقدیر است. ملتی که قبلاً کار رسانه‌ای انجام نداده بود، فرصتی برای خواندن و نوشتن به زبان خود نداشت. زبان‌شناسی و آموزش دستور زبان نداشت و حاکمیت نداشت، علیه چنین ستم‌هایی انقلاب کرد و حاکمیتش را برای از بین بردن این کاستی‌ها به خدمت گرفت. از لحاظ ساختار اجتماعی، اگر بگوییم نزدیک به ۹۰ درصد از مردم در زمان انتشار کوردستان بیسواد بودند، شاید اغراق نکرده باشیم.

روزنامه‌ی کوردستان که از منابع دقیق در زمینه زبان کردی و شیوایی کلام تبدیل شد. با وجود بودن انجمن‌هایی در زمینه‌ی ادبیات کردی و انسان‌های فرهیخته، که یکی از آنها استاد شکر مصطفی بودند که بارها اشاره می‌کرد که: «هر کسی از من سؤال می‌کرد که چگونه دستور زبان کردی را یاد بگیریم، او را به خواندن روزنامه‌ی کوردستان تشویق می‌کردم». این در حالی بود که این روزنامه در کردستان عراق و در آوارگی منتشر می‌شد.

در ۱۱ مارس سال ۱۹۷۰ که شرایطی نسبتاً آزاد برای کردستان عراق پیش آمده بود، زندیاد دکتر قاسملو از اروپا به کردستان بازگشت، زیرا همان‌گونه که بارها اشاره کرده‌ایم که هر کدام از بخش‌های کوردستان به حقوق خود و پیروزی برسد، برای بخش‌های دیگر نیز پیروزی محسوب می‌شود و این اقدام دکتر قاسملو صحت این نظر را به اثبات رسانید. دوستان حزبی ما در کردستان عراق سکنی گزیدند و آن دسته از دوستان که در اروپا و جاهای دیگر بودند، همچون زنده یاد دکتر قاسملو بازگشتند و خود را سازمان دادند و یک بار دیگر زمینه‌ی انتشار و ادامه‌ی کار روزنامه‌ی کوردستان را مهیا کردند. در آن دوران از سال ۱۹۷۱ تا ۱۹۷۷، ۵۴ شماره منتشر شد. اگر نخواهیم در زمینه‌ی رسانه‌ای، رپورتاژ، خبر و مانشت اظهار نظر کنیم، می‌توان به جرأت گفت که در زمینه‌ی ساختار و زبان، این ۵۴ شماره در قیاس با تمامی شماره‌هایی که تا آن زمان منتشر شده بود، از وضعیت بهتری برخوردار بودند. به هنگام انقلاب ۱۹۷۷ در ایران، تحولات اساسی در روزنامه‌ی کوردستان به وجود آمد. روزنامه‌ی کوردستان که تا آن زمان یا به صورت مخفی چاپ می‌شد و یا گاه منتشر نمی‌شد، یا اگر در گوشه و کنار اروپا و عراق منتشر می‌شد و معدود شماره‌هایی به دست افراد خاصی می‌رسید، پس از پیروزی انقلاب، امکان دسترسی به نویسندگان بیشتر و چاپ و پخش وسیع فراهم شد، با وجود نویسندگان و قلم‌های متفاوت، تنوع زیادی به بیان و واژه‌های روزنامه داده می‌شد، زیرا کسانی که کوردستان را منتشر نمودند، در بازگشت، ادبیاتی نابتر از کسانی داشتند که در کردستان ایران نوشتن را آغاز کرده و هنوز تحت تأثیر زبان فارسی قرار داشتند و با تمام تلاش‌هایی که به خرج دادند، بازم واژه‌های فارسی بر قلم آنان جاری می‌شد، تا اینکه

نظرات حزب دمکرات را منعکس می‌نمود. پس از آن و در شرایط مناسب دیگری کوردستان کوشیده است در داخل کشور ولی مخفیانه منتشر شود. در تبریز چند شماره از آن چاپ شد، ولی خیلی زود توقیف شد و کسانی که برای انتشار آن کار کرده بودند، زندانی شدند. ولی باز هم اگر فرصت کمی پیش می‌آمد، تنها بخاطر ماندگاری و ادامه‌ی حیات آن، حتی برای انتشار چند شماره نیز مورد استفاده قرار می‌گرفت.

در سال ۱۹۶۵ در اروپا یک بار دیگر برای انتشار روزنامه کوردستان تلاش می‌شود، اگر به نویسندگان آن دوره از نشر کوردستان نگاه کنیم، تعدادی از کردهای ایران و حتی از کردهای کردستان عراق، همچون «دکتر خزنده‌دار» و دیگران در هیأت تحریریه کار کرده‌اند، در آنجا نیز ۲۶ شماره از آن منتشر شد. اما در مواقعی، پیش آمده است که مقالات یک شماره آماده چاپ بوده و مرز چند کشور را پیموده تا امکان چاپ داشته باشد، به این معنی که همه این زحمات تنها برای انتشار یک روزنامه بوده است و این نشانه‌ی دلبستگی و تمایل آنهایی بوده که روزنامه کوردستان برایشان مهم بوده و خواهان ادامه‌ی روند مبارزات ملت کرد بوده‌اند. زندیاد دکتر قاسملو، کریم حسامی، محمد مهدی، دکتر معروف خزنده‌دار، در انتشار این ۲۶ شماره ایفای نقش کرده‌اند، در این دوران توانایی برای انتشار کوردستان وجود داشته، اما امکان چاپ آن موجود نبوده است. مکانی برای چاپ مستمر وجود نداشته است، اما علیرغم تمامی دشواری‌های موجود، در هر زمان ممکن و حتی اگر با مشقت بسیاری هم مواجه بوده، باز هم باعث و بانی بقا و ادامه‌ی رسالت تاریخی این روزنامه گردیده است، حتی اگر این استمرار همراه با ضعف‌هایی بوده و ایده‌آل نبوده باشد، باز هم ادامه داشته باشد، در شرایطی می‌تواند رشد کند که موجودیت خود را حفظ کرده باشد، همان‌گونه که پس از آن دوران، رشد و توسعه‌ی کوردستان محقق شد. مشکلاتی که در زمینه‌ی زبان و رسم‌الخط بدان اشاره کردیم، از همان ابتدا ناشی از ستم‌های موجود بودند، اما جمهوری کوردستان در این راستا اقدام کرد، بعدها در کردستان عراق شرایط مساعد شد و زمینه برای استقرار روزنامه کوردستان و حزب دمکرات فراهم گردید. می‌بینیم که در شرایط مساعد نه تنها آن مشکلات مرتفع گردیدند، بلکه روزنامه‌ی کوردستان به یکی

کردستان مورد حمله قرار گرفت و تا آن زمان ۶۰ شماره از آن منتشر شده بود، از این زمان تا پایان جنگ سه ماهه، ۹ شماره‌ی دیگر از آن منتشر شد. تا این زمان و همچنین تا هم‌اکنون که ششصد شماره از روزنامه منتشر شده است، بخش اندکی از عمر آن (حدود یک سوم) در شرایط آزاد سیاسی و دسترسی به امکانات چاپ نسبتاً مناسب منتشر شده و بقیه‌ی عمر آن در خارج از کشور یا کوهستان‌ها، غارها و سنگرها و در شرایط بی‌امکانی منتشر شده است. لیکن از شماره‌ی ۱۷۱ به بعد، به امکاناتی در حد کنونی دسترسی یافته است. اگر بخواهیم جمع‌بندی مختصری از بحث داشته باشیم، باید بگوییم که حزب دمکرات از ابتدا تاکنون اهمیت زیادی به کار فرهنگی، رسانه‌ای و زبان کردی داده و حتی از فرصت‌ها و امکانات محدود خویش نیز برای برخی مسائل ضروری، هزینه نموده تا این عرصه‌ها را زنده و پویا نگاه دارد. در نامناسب‌ترین شرایط، با امکاناتی بیشتر یا کمتر، روزنامه‌ی کوردستان به کار خود ادامه داده است. بدیهی است که در هر زمانی شاید از امکانات متناسب با زمان خود برخوردار نبوده و پاسخگوی شرایط زمانه نبوده باشد، اما به تناسب شرایط و اوضاع خویش و حتی بیش از آن، تأثیرگذار بوده است. در شرایط کنونی که روزنامه‌ی کوردستان شش‌صدمین شماره‌ی خود را منتشر می‌کند، همچنان به انتشار خود مصمم است و تا جایی که ضرورت‌های ملت کرد در کردستان ایران ایجاب می‌کند، ادامه خواهد داد.

پیشرفت‌های روز، توسعه‌ی امکانات مدرن، پیدایش تلویزیون و وبسایت‌های اینترنتی و... اگرچه بخشی از جذابیت روزنامه را به خود اختصاص داده، اما روزنامه نیز تا حد زیادی از این امکانات به سود خویش بهره گرفته است تا پیام و موضوعات مورد نظر خویش را به مخاطبانش برساند. از همین‌رو نیز اینک روزنامه‌ی کوردستان در کنار خود، روزنامه‌ی «آگری» را می‌بیند که به لهجه‌ی کردی کرمانجی و حروف لاتین منتشر می‌شود، در کنار خود تلویزیون را می‌بیند که کار آنان در حقیقت مکمل یکدیگر است. سایت‌ها را در کنار آن می‌بینیم، نشریه‌ی «ترنگ» را می‌بینیم که ویژه‌ی کودکان است و همچنین نشریات و رسانه‌های دیگری که اکنون به فعالیت مشغول هستند. در کنار تمامی نقاط ضعف و قوت «کوردستان» و «آگری» و تمام مشکلاتی که برای آنان پیش آمده و شاید در آینده هم پیش بیاید، امیدواریم شرایط بهتری برای کار آنها فراهم شود. کوردستان یا هر نشریه‌ی دیگری که در هر شرایطی توانسته است اندیشه‌ی آزادیخواهی و ترویج زبان و فرهنگ کردی را سرلوحه‌ی کار خویش قرار داده است، نقش تأثیرگذار خود را ایفا نموده و خواهد نمود. من این مناسبت را به تمام کسانی که از نخستین شماره تاکنون در روزنامه‌های «کوردستان» و «آگری» زحمت کشیده و گامی برداشته‌اند و با قلم‌ها و قدم‌هایشان منشأ اثر بوده‌اند، تبریک عرض می‌کنم، به آنها خسته نباشید می‌گویم و از آنان سپاسگزاری می‌کنم، برایشان آرزوی موفقیت دارم و تداوم کار «کوردستان» و «آگری» را خدمتی به پیشرفت مطبوعات کردی دانسته و برایشان در این راه آرزوی موفقیت دارم.

یک بار دیگر از حضورتان سپاسگزارم.

متن سخنان دکتر هیمداد حسین در سمینار ویژه روزنامه‌ی کردستان و آگری

را داریم و نخستین شماری آن منتشر شده است. این روزنامه که از طرف حزب دمکرات کردستان منتشر می‌شود، بر آنست که دژی آهنین از اتحاد و برادری را بنا نهد و بنیادش با علم و هنر و تندرستی بنا شود و بتواند در مقابل هجوم تفرقه‌افکنی‌ها مقاومت کند و در برابر هر آنچه که موجب ضربه زدن به استقلال است، بایستد. امیدواریم این دژی که در حال استوار کردن آن هستیم، از چنان صلابتی برخوردار شود که هیچ قدرتی نتواند در مقابل آن بایستد».

انتشار روزنامه‌ی کردستان، تحقق یکی از رؤیاهای دیرینه‌ی رئیس جمهور و تمامی مقامات جمهوری بود، به همین دلیل، به دنبال انتشار نخستین شماری روزنامه، حاجی بابا شیخ، نخست وزیر حکومت جمهوری و شمار زیادی از نمایندگان حزب دمکرات از مناطق مختلف، علمای دینی و تجار در جشن افتتاحیه‌ی چاپخانه و روزنامه‌ی کردستان حضور یافتند. در این مراسم

سید محمد حمیدی، سردبیر روزنامه، پس از خیر مقدم به حاضران، سخنانی ایراد نمود. حاضران برای بازدید از چاپخانه و مشاهدی چگونگی چاپ روزنامه دعوت شدند که تمامی جزئیات آن طی گزارشی در نخستین شماری روزنامه انتشار یافت. روزنامه‌ی کردستان، ترجمه‌ی اصطلاحات نظامی و تصفیه‌ی زبان کردی از واژه‌های عربی و فارسی را وظیفه و رسالتی برای خویش دانسته و فهرست ویژه‌ای به همین منظور منتشر نموده که از سوی محمد نانوا زاده، فرماندهی نیروی مرکزی نوشته و ارسال شده بود. به عنوان مثال، در نامه‌ی شماره ۴۳۶ در تاریخ ۱۱/۱۱/۱۳۲۴ آمده است که: «به امر مبارک ریاست معظم جمهوری، ضروری است که لغات مربوط به پیشمرگه به کردی ترجمه گردد و نسخه‌ای از آن که به پیوست ارسال می‌گردد، در روزنامه به چاپ برسد».

نمونه‌هایی نیز ذکر شده از آن جمله: به جای نظامنامه «ریوشین» به جای حرب یا جنگ «شهر»، به جای عوارض زمینی «توشه‌ته‌ی همدی»، به جای انجام دادن «پیکه‌نمان» به جای کمسیون «مه‌کو» و... را می‌توان برشرد. همچنین برای اینکه زبان کردی در زمینه‌ی مسائل حقوقی و قضایی مورد استفاده قرار گیرد، در آن دوران و در عصر جمهوری کردستان، روزنامه‌ی «کردستان» برای نگارش قوانین و مقررات حقوقی به زبان کردی و رواج آن در میان مردم اقداماتی انجام داد که این خود گام مهمی در آن دوران به شمار می‌رفت، به گونه‌ای که حتی هم‌اکنون نیز در کردستان عراق تلاش بر این است که زبان کردی تبدیل به زبان قانون، حکومت و پارلمان گردد.

اگر بخواهیم از تکنیک روزنامه‌نگاری کردستان سخن بگویم، زمان زیادی به طول خواهد انجامید، اما به طور خلاصه می‌توان گفت که کلیشه‌ی آن چنین است: «در وسط قسمت بالای صفحه‌ی نخست، نام روزنامه آمده و به خط چاپی کوچکتری در زیر آن نوشته شده است: «بیان‌کننده‌ی دیدگاه‌های حزب دمکرات کردستان». بالاتر از نام روزنامه نیز نوشته‌ی «به نام خداوند بلندمرتبه و بی‌همتا» به چشم می‌خورد.

احتمالا این مسأله در ابهام باقی بماند و خیلی مشخص نباشد. اگرچه کسانی در یادداشت‌های خود در این مورد حرف زده‌اند، ولی در حقیقت، اغلب اوقات این سخنان مستند نیستند. به عنوان مثال، ماموستا سعید ناکام در خاطرات و یادداشت‌هایش می‌گوید: «زمانی که من به مه‌باد رفتم، تقریباً ۹۰ شماره از آن منتشر شده بود. ولی بعد از این ۹۰ شماره، در حقیقت شماره‌ها تاکنون در دسترس نیستند و یا دست نیافتنی شده‌اند، به همین دلیل، مشکل بتوان در مورد تعداد شماره‌های منتشر شده اظهار نظر نمود». وی البته به این امر اشاره کرده است که از شماری ۱۱۴ به بعد، ارتش ایران وارد موکریان شد و باعث قطع انتشار آن گردید.

سردبیر این روزنامه، سید محمد حمیدی بود، اگرچه به شیوه‌ی رسمی در روزنامه ذکر نشده است، ولی در گزارشی که به مناسبت بزرگداشت استقلال و معرفی ریاست جمهوری و جمهوری کردستان در روزنامه و اداره‌ی چاپخانه انتشار یافته است، می‌خوانیم: «سخنان سید محمد حمیدی مدیر و سردبیر روزنامه و مجله‌ی کردستان».

اسامی هیأت تحریریه نوشته نشده است، ولی از طریق همین گزارش مشخص می‌شود که هاشم خلیل‌زاده یکی از اعضای هیأت تحریریه بوده است و طبق سؤالا و تحقیقات ما، همین، ذبیحی، ملاقادر مدرسی و علی خسروی نیز از اعضای هیأت تحریریه بوده‌اند. در شماره‌ی نخست کردستان، با مانشت «هدف ما»، منظور از انتشار روزنامه از طرف سردبیر این گونه مشخص شده است: «در این زمان که خاک کردستان بیش از هر زمان دیگری محتاج فداکاری فرزندان است، در این زمان که همه ملت‌ها برای تحقق آزادی خویش و برای به دست آوردن وسایل ترقی هم میهنان خود در حال تلاش هستند، هدف ما چیست؟ بعد از سال‌ها آوارگی، زندان و شکنجه‌های شدید و فقر، ما از زنجیر اسارت‌رهایی یافتیم، بند از دست‌هایمان گشوده شد و چشمان خواب‌آلودمان بیدار شد، ما که هیچ‌گاه تصور نمی‌کردیم چاپخانه و انتشارات داشته باشیم، اکنون با توکل به خدا، روزنامه‌ی کردستان

روز در میان در مه‌باد به صورت رسمی چاپ و منتشر می‌شود. از طریق پست تاکنون ۷ شماره به دست ما رسیده است، محتوای این روزنامه در بر دارنده‌ی چگونگی رفتار کردها، فعالیت برای افتتاح روزنامه‌ی کردستان و همچنین نوشتن در مورد اندیشمندان کرد و چاپ اخبار خارجی از طریق خبرگزاری روتترز، اهداف ملی و تشویق مردم برای خواندن به زبان کردی و... است. در واقع، این اولین روزنامه‌ی کردی بود که از کم و کاستی‌های کردستان سخن می‌گوید و به همگان خدمت‌رسانی می‌کند. به همین مناسبت، به برادرانی که این وظیفه را بر عهده گرفته‌اند، تبریک می‌گوییم، امیدواریم پاینده باشند. دوباره لازم است تمامی کردها برای ترغیب انتشار این روزنامه‌ی محبوب با آبرونه و خدمت‌های دیگر به این روزنامه یاری رسانند. آدرس این است: مه‌باد، چاپخانه‌ی کردستان».

این توضیح مجله‌ی «گلاویز» ارتباط میان هر دو را نشان می‌دهد و روی این مسأله پافشاری می‌کند که روزنامه‌ی کردستان شماره‌های خود را برای روزنامه‌ها و مجلاتی فرستاده است که یکی از آنان، همین مجله‌ی «گلاویز» بوده است. همچنان که از اطلاعیه‌ی روزنامه مشخص می‌شود، بعضی از روزنامه‌ها و مجلات که نامشان را ذکر نکرده است، ولی استنباط می‌شود که روزنامه و مجلات فارسی تهران باشند، شماره‌ها را پذیرفته یا جواب نداده‌اند، زیرا اینجا نوشته است: (پیام به مطبوعات داخلی و خارجی: روزنامه‌ی کردستان که برای مطبوعات داخلی و خارجی فرستاده می‌شود، برای مبادله است. در صورتی که مایل به مبادله نیستند، روزنامه‌ها را اعاده فرمایند).

اگرچه تحقیقات گسترده یا آکادمیکی در مورد اهمیت و نقش این روزنامه نوشته نشده، لیکن اشاراتی مختصر در مورد شماره‌های این روزنامه در حاشیه به عمل آمده است. بعضی از اینان گفته‌اند ۱۱۰ شماره انتشار یافته است و بعضی دیگر از ۱۱۶، ۱۱۵، ۱۱۴، ۱۱۳ شماره سخن گفته‌اند.

ولی در حقیقت، به دلیل این‌که شماره‌های بعدی در دسترس نیستند، تا آن زمان

شود، ۲ شماره از مجله‌ی «کردستان» انتشار یافته بود، سپس آغاز نوین و مژده بخشی در عرصه‌ی روزنامه‌نگاری کردی آغاز شد که همانا انتشار روزنامه‌ی «کردستان» بود.

روزنامه‌ی کردستان را می‌توان یکی از کارهای مهم و با ارزش جمهوری کردستان از لحاظ فرهنگی دانست. در شرایطی که در کردستان آن روزگار کادر روزنامه‌نگاری و اطلاع‌رسانی وجود نداشته و این کاستی در تاریخ بیشتر ملت‌های خاورمیانه ملموس بوده است، چاپ و نشر این روزنامه، تلاش و کوششی موفقیت‌آمیز بود.

در کشورهای خاورمیانه اغلب این شاعران، نویسندگان و روشنفکران بوده‌اند که روزنامه‌نگاری را آغاز کرده‌اند، حتی اگر روزنامه‌نگاران عرب را در نظر بگیریم، در عراق، ابتدا معروف رسافی و جمیل صدقی‌زایی... و آنها بودند که کار روزنامه‌نگاری کرده‌اند و در ایران نیز اگر نگاه کنیم، بخشی از شخصیت‌های مطرح در ادبیات، کار روزنامه‌نگاری انجام داده‌اند.

در عصر جمهوری کردستان تعداد باسوادان اندک بوده و حتی در بخش‌های دیگر کردستان هم اگر برآوردی درباری نسبت جمعیت به نسبت باسوادان انجام دهیم، نسبت ۱/۱ تا ۲/۲ مردم باسواد بوده‌اند. به همین دلیل، در چنین شرایط و جامعه‌ای، باسواد عامل موفقیت در کار روزنامه‌نگاری است، زیرا روزنامه‌نگار برای طبقه‌ی آگاه، روشنفکر و تحصیلکرده می‌نویسد که هم بتواند بخواند و هم بتواند پراکتیزه نماید.

انتشار روزنامه‌ی کردستان جای بسی خوشحالی بود و حتی در کردستان عراق هم اگر به مجله‌ی «گلاویز»، از مجلات ادبی و روشنفکری معتبر که در سال ۱۹۳۹ تا سال ۱۹۴۱ توسط استاد ابراهیم احمد و علاءالدین سجادی منتشر می‌شد، نگاه کنیم، متوجه می‌شویم این مجله که برای مدت ۱۰ سال در کار روزنامه‌نگاری و ادبیات جایگاه والا و مشخصی دارد، در مورد روزنامه کردستان چه می‌گوید؟ می‌گوید: «کردستان روزنامه‌ای کردی به لهجه‌ی موکری و به زبان کردی است که یک

جای سربلندی است که امروز همراه با جناب آقای مصطفی هجری، دبیرکل حزب دمکرات کردستان ایران و برادران و دوستان ما در حزب دمکرات و مهمانان عزیز و محترم که در این سمینار حاضرند و همگی در امری ویژه و مهم که گرامیداشت تلاش‌های روزنامه‌ی کردستان یا بهتر بگویم، یادآوری شرایط خاصی در زمان جمهوری کردستان است که به درون‌مایه‌ای برای تولد روزنامه‌نگاری کردی تبدیل شد و نقطه‌ی عطف تاریخی، سیاسی، روشنفکری و فرهنگی بسیار مهمی را در منطقه رقم زد.

قبل از این که سخنانم را آغاز کنم، باید عرض کنم که در واقع، قبل از روزنامه‌ی کردستان را به عنوان کتابی حجیم که خود قسمتی از تز دکترای من بوده، جمع‌آوری کرده‌ام و همزمان به فکر آن افتادم که تمامی مجلاتی را که در زمان جمهوری کردستان و جمعیت احیای کرد (ژ-ک) انتشار یافته‌اند و بخشی از آنها به ندرت پیدا می‌شدند یا اصلا دست یافتنی نبودند، گردآوری کنم که عبارتند از ۹ شماره مجله «نیشتمان»، ۳ شماره مجله «هه‌لاله»، ۳ شماره مجله «گروگالی مندالان» و تک شماره‌ی مجله «ناوات» و همچنین مجله‌ی «هاواری کورد» و «هاواری نیشتمان».

یکی از محققان عرب در بغداد به نام دکتر طاهر در تز دکترای خود در مورد وضعیت سیاسی کردستان و ایران در فاصله‌ی جنگ‌های اول و دوم جهانی، به فراوانی تعداد روزنامه‌ها اشاره می‌کند که سه تا چهار برابر دوره‌های قبل بوده است و این روزنامه‌ها تا حد زیادی آزادانه از فرماندهان نظامی و حکومت انتقاد می‌کنند. می‌دانیم که جمعیت «ژ.ک» در چنین وضعیتی تأسیس شد.

یکی از قدم‌های اولیه‌ی ژ.ک این بود که شاید بعضی‌ها این تفکر را داشته باشند که بورژوازی کردی یا اگر به صورت دیگری بیان کنیم، خرده بورژوازی کردی تصمیم گرفت به جای لوله‌ی تفنگ از نوک قلم استفاده کند.

این انقلاب روشنفکرانه با چنین حرکت‌هایی آغاز شد. لیکن در همان زمان نمایش تناثر و نشر روزنامه به شیوه‌ای ساده انجام می‌گرفت و بعضی از شعرهای ملی‌گرایانه‌ی «حاجی قادر کوبی» و «ملا محمد کوبی» و «هزار» و «همین»، را در جزوه‌ی کوچک جمع‌آوری می‌کردند. علاوه بر این‌ها، از دیگر اقدامات مدنی در این دوره، می‌توان به چاپ تقویم کردی و چاپ و نشر مجله «نیشتمان» اشاره نمود. چاپ مجله‌ی «نیشتمان» در آن وضعیت که چاپخانه وجود نداشت و در منطقه‌ی «مکریان» کاری بسی دشوار بود که می‌بایستی روانه‌ی تبریز شود و پس از چاپ به مه‌باد برگردانده شود تا به صورت مخفی آن را پخش کنند.

در وضعیت پیش آمده در دوران جنگ جهانی دوم، دو چاپخانه، یکی در مه‌باد و دیگری در بوکان تأسیس شد. در بوکان مجله‌ی «هه‌لاله»، به سرپرستی مرحوم استاد «حسن قزلبچی» منتشر شد و این کار برای جوانان دمکرات کردستان در آن زمان قدمی اولیه و مثبت بود. قبل از این که روزنامه‌ی کردستان منتشر

کوردستان را منتشر کرده‌اند، احتمالاً از زمینه‌ی روشنفکری و تخصص بالایی در زمینه‌ی فنون روزنامه‌نگاری و آشنایی با وظایف روزنامه و رسالت اطلاع‌رسانی برخوردار بوده‌اند. زیرا استفاده از فنون روزنامه‌نگاری، خبر، آگهی‌ها، ستون غم شهروند و... خود دلیلی بر آشنایی و تخصص آنان در کارشان بوده است.

یکی دیگر از نقاط قوت و مهم روزنامه این است که کسانی با اسم مستعار، مقالات و تحقیقات خود را به روزنامه ارسال نموده‌اند و مطالب آنان به چاپ رسیده است. از جمله: «برای راست» (ایلخانی زاده)، «ح - قزلجی» (حسن قزلجی) یا «خاله مامه» (حاج سیدمحمد امین برزنجی)، «ع.بیژن» (استاد عبدالرحمن ذبیحی)، «ع.ن. ساسان» (وهاب بلوریان)، «ق.م» (قادر مدرسی) و همچنین سید محمد حمیدی و بسیاری دیگر که در این مجال ذکر نام همگی آنان ممکن نیست.

از حضور شما سپاسگزارم، تمامی این نکات در کتابی که نوشته‌ام، آمده است و هدف من از حضور در اینجا، بیشتر حضور در میان دوستان عزیزم از حزب دمکرات کوردستان ایران بود. افتخار بسیار بزرگی برای من است که در مراسمی برای انتشار ششصدمین شماره روزنامه‌ی کوردستان و دوستمین شماره روزنامه‌ی «آگری» حضور یافتم. امیدوارم دوستانمان در کمیسیون تبلیغات و بخش انتشارات همچنان در کار خود پیگیر و کوشا باشند و در راه پیشرفت و بهبود وضعیت کاری خود تلاش نمایند. ما نیز در این راه همراه و همکار شما خواهیم بود.

روزنامه‌های ما در ابتدای قرن بیستم، در عراق نیز اعمال شده، زیرا همچنان که اشاره کردم، از آنجا که اکثر اعضای هیأت تحریریه‌ی روزنامه‌ها، شاعران بودند، تا چند سال قبل از وقوع قیام عمومی مردم کوردستان در عراق، زبان روزنامه‌نگاری، همین زبان نثر روان و زبان شعر و ادب بوده است.

این که زبان روزنامه، زبان ساده مردم باشد و قشرها را مد نظر قرار دهد شاید جنبه‌ی مثبتش در آن باشد که زیبایی خاصی به زبان روزنامه‌نگاری ببخشد و مورد توجه و تشویق مردم واقع شود. اما در کار روزنامه‌نگاری، کاربرد بعضی از کلمات و مفاهیم هنری و ادبی و جمله‌بندی به شیوه‌ی زیبا اشتباه قلمداد می‌شود. چون روزنامه مخاطب عموم طبقات و قشرهای متفاوت از لحاظ سن و جنسیت است که شاید همانند کاری ادبی، نتوان با قاطعیت به نقطه مثبت، زیبا و مشخصی در آن اشاره نمود. گزارش‌های زیادی در روزنامه‌ی کوردستان چاپ شده که یکی از آنها به مناسبت عید نوروز در مهاباد و به اهتزاز درآوردن پرچم کوردستان در نرده و اشنویه و دیگر شهرهای کوردستان، به چاپ رسیده است.

حتی یکی از چیزهایی که هم‌اکنون در روزنامه‌نگاری کردی در اواخر این سالها پیش آمد، آن بود که زیر عنوان ستون «غم شهروند» یا زیر عنوان «شکایات شهروندان» می‌نوشتند. به همین دلیل، روزنامه تبدیل به وسیله‌ای برای رساندن شکایات مردم به مسئولان حکومت و از طرف دیگر پاسخ آنان باشد. این یکی از نقاط مثبت مهم در روزنامه‌ی کوردستان در مدت جنگ جهانی دوم در سال ۱۹۴۶ بوده است.

به همین دلیل، کسانی که روزنامه‌ی

و گفتگوی بین نوری سعید، نخست وزیر عراق با مقامات ترکیه نیز حاکی است که عراقی‌ها مبارزات کردها را شورشی عشیره‌ای می‌دانند، اما حقیقت این است که این یک مبارزه‌ی ملی و هدف از آن، تأسیس دولت کردی برای استفاده از معادن و منابع نفتی خویش است... در واقع هدف از این جنبش، تأسیس یک دولت متحد متشکل از کردهای ایران، عراق و ترکیه است.»

باید اذعان نمایم که از لحاظ زبان خبری، ماکتی کاملاً مدرن و ویژه، علاوه بر ماکت اصلی روزنامه برای خبرها طراحی شده و منابع خبری نیز در خبرها ذکر شده است. از دیگر کارهای ارزشمند این روزنامه، تنوع و تعدد چاپ آگهی‌ها است که از آن جمله می‌توان به آگهی‌های نظامی، بازرگانی، عمومی و رسمی اشاره نمود. یکی از گام‌های مدنی در این راستا، آگهی‌های رسمی مندرج در آن است، از جمله این که به تمامی اهالی اعلام می‌گردد که حمل سلاح در سطح شهر، بجز توسط افراد خاص، ممنوع بوده و هر کسی که در سطح شهر اقدام به تیراندازی نماید، مورد پیگرد و مجازات قرار خواهد گرفت.

یکی دیگر از اقدامات مهم این روزنامه که از جایگاه با ارزشی برخوردار می‌باشد، هنر گزارش یا تکنیک کارکردی گزارش است.

بایستی بگوییم یکی از نقاط مهم روزنامه‌ی کوردستان ارزشگذاری برای درج گزارش است که به عنوان هنر روزنامه‌نگاری، حتی برخی از کارشناسان آن را روح روزنامه دانسته‌اند.

یکی از ویژگی‌های گزارش، زبان ادبی و نثر روان آن است که در واقع این سبک روزنامه‌ی کوردستان، در تمامی

اندیشه‌ی آن بودند که حیاتی برای تدوین و ترجمه‌ی کتب درسی به زبان کردی در مدرسه‌ی «گلاویژ» تشکیل دهند. پس از تشکیل، نتایج کار این هیأت نیز همان‌جا به چاپ می‌رسید، نشریات دیگری از جمله مجله‌ی «کوردستان»، آیین‌نامه داخلی و مرام‌نامه‌ی حزب دمکرات و... همگی در همان محل به چاپ می‌رسیدند و چاپخانه شدیداً تحت فشار بود و اندک پرسنل آن با امکاناتی اندک، فعالانه و شب و روز به انجام وظیفه مشغول بودند و به ویژه، استاد محمد شاپسندی به طرز خستگی‌ناپذیری در حال تلاش برای چیدن حروف روزنامه بود.

یکی از مسائل عمده‌ای که از آن سخن گفتیم، یعنی کمبود بودجه و کادر حرفه‌ای هنوز نیز لاینحل باقی مانده است. فقدان امکانات چاپ و رسانه از قبیل ضبط صوت، تلفن، فاکس و... در این دوران مشهود است. آنچه که از نظر ما دارای اهمیت می‌باشد، چگونگی انتخاب و تنظیم خبر حتی از میان اخبار رادیوهای خارجی و اهمیت و ضرورت آن در خدمت به فرایند سیاسی آن روزگار است. علاوه بر این، می‌بینیم که خود روزنامه نیز بعدها سعی در پیشرفت و خوداتکایی و اتکای به خبرنگاران خود در داخل و خارج از مرزهای جمهوری دارد.

به عنوان مثال، در خبری که در رابطه با تأسیس جمهوری کوردستان از رادیو بیروت نقل شده و از اغلب رادیوهای جهان نیز پخش گردیده بود، آمده است: «اخبار خارجی، رادیو بیروت ۱۳۲۴/۱۱/۲۶: بنا به اخبار دریافتی از قاهره، دولت جمهوری کوردستان مستقل از آذربایجان تأسیس شده و هدف از آن آزادسازی کوردستان ترکیه و مناطق شمال عراق است

در دو سمت راست و چپ صفحه نیز در دو مربع جداگانه چهارچوبی منقش به نقش گل چاپ شده است. در سمت راست نوشته است: «کوردستان توسط هیأت تحریریه منتشر می‌شود». در دیگری نیز می‌خوانیم: «آبونمان یک‌ساله ۳۰۰ ریال و شش ماهه ۱۶۰ ریال، نرخ هر جلد یک ریال». تا شماره‌ی ششم قیمت روزنامه همین یک ریال است، سپس قیمت‌ها تغییر می‌یابد.

یکی از نکات مهم و جالب توجه در این روزنامه فن خبر نویسی است، با این که در آن دوران تخصص و... در حرفه‌ی روزنامه‌نگاری در جامعه‌ی کوردستان، به ویژه در کوردستان ایران هنوز شکل نگرفته، با این حال، روزنامه‌ی کوردستان می‌کوشد که اصول حرفه‌ای را در کار خود رعایت کند، به همین دلیل حتی فراخوان‌هایی برای استخدام خبرنگار و گزارشگر منتشر نموده که طی آنها از نیاز خود به وجود خبرنگاران عملی در شهرها و روستاها و استخدام خبرنگاران در مناطق مختلف می‌نویسد. همچنین مشاهده می‌کنیم که در این دوران از خبرگزاری معروف رویترز به عنوان یکی از منابع خبری روزنامه استفاده می‌شود، این خود نکته‌ای مهم و حرفه‌ای در عرصه‌ی روزنامه‌نگاری است که از خبرنگار و منابع خبری استفاده می‌شود و اگرچه نوعی درهم‌آمیختگی و عدم تقسیم کار در صفحات روزنامه به چشم می‌خورد و از تقسیم صفحات روزنامه به ادبی، اجتماعی یا اخبار سیاسی خبری نیست، اما اگر امکانات آن روزگار را در نظر بگیریم، متوجه خواهیم شد که این توقع چندان منطقی نیست. از سوی دیگر، باید گفت کار این چاپخانه صرفاً چاپ روزنامه نبود، به عنوان مثال، در

متن سخنان آقای محمد صالح قادری در سمینار ویژه روزنامه‌ی کوردستان و آگری

بیش از هر زمان دیگری نمایان ساخت. از همین رو، این روزنامه در این راستا و با اهداف مورد اشاره، تأسیس شد و توانست به خوبی سیاست‌های حزب دمکرات کوردستان ایران و رویدادهای کوردستان ایران را برای ملت کرد در بخش‌های دیگر کوردستان بازگو و آشکار نماید. همچنین این روزنامه توانسته است به عنوان یک مدرسه، کادرهای بسیاری را پرورش داده و خوانندگان زیادی را هم جذب نماید و در واقع این روزنامه می‌تواند در آینده به پایان‌نامه‌ی دانشگاهی تبدیل گردد و مورد تحقیق آکادمیک آگاهان زبان‌شناسی قرار گیرد.

اگر دشمنان ما تلاش نموده‌اند که از تعدد لهجه‌ها و مذاهب ملت کرد برای ایجاد شکاف و تفرقه در صفوف این ملت سوءاستفاده نمایند، اما مطبوعات حزب دمکرات کوردستان ایران به ویژه روزنامه‌های «کوردستان» و «آگری» تلاش نموده‌اند این سیاست رژیم را افشا نمایند و اتحادی ملی را میان آحاد ملت کرد ایجاد کنند. به همین دلیل می‌توانم بگویم که حزب دمکرات کوردستان ایران با تأسیس آگری به عنوان خواهرخوانده‌ی روزنامه‌ی کوردستان و رسانه‌های عمومی دیگر حزب دمکرات در آینده می‌تواند نقش مهمی را ایفا نماید. در پایان من از مبارزان روزنامه‌ی آگری و کوردستان تقدیر نموده و امیدوارم در کار خود موفق و سربلند باشند و شما هم شادکام و پیروز باشید.

ایران و توطئه‌های رژیم جمهوری اسلامی ایران به ملت کرد جلب نماید، تأسیس روزنامه‌ای به لهجه‌ی کردی کرمانجی و با الفبای لاتین در کنار سایر رسانه‌های حزب دمکرات کوردستان ضرورت خود را

بر این اساس و برای این که حزب دمکرات کوردستان ایران بتواند صدای مبارزه‌ی ملت کرد را در کوردستان ایران به بخش‌های دیگر کوردستان برساند و توجه آنها را به سوی رویدادهای کوردستان

الفبای لاتینی و لهجه‌ی کرمانجی سخن می‌گویند، همچنین بخش چشمگیری از فرزندان ملتمان در کوردستان عراق و در کوردستان ایران در استان آذربایجان غربی با لهجه‌ی کرمانجی صحبت می‌کنند،

در پانل اول و دوم این سمینار سخن از اهمیت روزنامه‌ی کوردستان به مثابه‌ی دستگاهی تبلیغی، در مبارزه‌ی ملی - دمکراتیک ملت کرد در کوردستان ایران با پیشاهنگی حزب دمکرات کوردستان به میان آمد. من هم می‌خواهم سخنی چند را پیرامون اندیشه‌ی تأسیس آگری و ضرورت وجود این روزنامه مطرح نمایم. همچنانکه مستحضر هستید، در تاریخ کوردستان به سبب توطئه‌هایی که از سوی دشمنان ملت کرد طرح‌ریزی شده‌اند، کوردستان تقسیم شده است و زبان‌های فارسی، عربی و ترکی بر ملت ما تحمیل شده است و کودکان کرد ناچار گشته‌اند با زبانی غیر از زبان مادری خود بنویسند و بخوانند و همچنین جامعه‌ی کوردستان دارای مذاهب و لهجه‌های مختلف است و جنبش کرد هم به طور مستمر چه در میان صفوف خود و چه از راه مراکز علمی و زبان‌شناسی تلاش نموده است که اتحادی ملی و زبانی یکدست را برای ملت کرد برقرار و تدوین نماید. در واقع اگر جمهوری کوردستان دستاورد حزب دمکرات بود و روزنامه‌ی کوردستان و رسانه‌های عمومی دیگر حزب دمکرات به مکتبی برای رشد و اعتلای مبارزه‌ی ملی و اساس پرورش فکر انقلابی مبدل گشته‌اند، روزنامه آگری هم در مقطعی دیگر ادامه دهنده‌ی همان سیاست حزب دمکرات کوردستان ایران بود.

با در نظر گرفتن این واقعیت که در شمال کوردستان بخش عظیمی از کردها با

متن سخنان آقای شادمان ملا حسن در سمینار ویژه روزنامه‌ی کوردستان و آگری

کودکان، شعر و ادب و فاکتورهای روزنامه‌نویسی دیگری نیز بدان افزوده شده و روزنامه‌نگاری خود را توسعه داده است. به عنوان مثال، اگر روزنامه‌ی کوردستان آن زمان را نگاه کنیم، می‌بینیم که در ابتدا عکس در آن بسیار کم بوده است و هنگامی که عکس بدان افزوده می‌شود، روزنامه دچار نوعی درهم‌ریختگی می‌شود. در روزنامه از گزارش کمتر استفاده می‌شود و آن هم به خاطر مبارزه‌ی مسلحانه است که اساساً در مبارزه‌ی مسلحانه، گزارش چندان ضروری نیست.

اخبار در کوردستان، بیشتر می‌توان گفت که اخبار انقلابی و انتقاد از حاکمیت در ایران بوده است و رژیم‌ها همانند دشمن مردم کوردستان نگرسته می‌شوند. کاریکاتور که از مبان‌ی روزنامه‌نگاری جهانی است، در این روزنامه کمتر دیده می‌شود و این امر در روزنامه‌های کوردستان عراق نیز مشاهده می‌شود، مشکلی که در کلیت روزنامه‌نگاری کردی نیز به چشم می‌خورد. در صفحات روزنامه‌ی کوردستان در طول تاریخ انتشارش به ندرت مشاهده می‌شود که کاریکاتوری به چاپ رسیده باشد که بیانگر نظرات و اهداف آن باشد.

روزنامه‌ی کوردستان در این مقطع در سرزمین خود منتشر نمی‌شود تا بتواند همانند دوران جمهوری کوردستان مطالب خوب و رویدادها و حوادث را منعکس کند. ولی می‌توان به روزنامه روتق داد و مطالب کوتاه و جامع شوند یعنی مطالب روز انعکاس داده شود که این امر اغلب در روزنامه‌ی کوردستان دیده نمی‌شود. به عنوان مثال، تعاملی هدفمندانه با اخبار روز ایران و وقایع جامعه‌ی کوردستان ایران داشته باشد و بتواند پشتیبانی برای دیگر رسانه‌ها باشد. هر چند روزنامه کاغذی در تمام جهان در عقب‌نشینی است، ولی برای حزبی که در حال مبارزه‌ی مسلحانه و مخفی باشد، چنین روزنامه‌ای چگونه به دست مردم می‌رسد؟ در کوردستان عراق نمی‌توان گفت که روزنامه‌ی کوردستان چگونه با دیگر روزنامه‌ها رقابت می‌کند، زیرا تعداد روزنامه‌ها بسیار زیاد است و این روزنامه با وقایع اینجا در ارتباط نیست، یعنی اخبار اینجا را پوشش نمی‌دهد. حزب دمکرات می‌تواند در این مقطع رسانه‌های خود را به گونه‌ای بازسازی کند که تأثیر بیشتری بر جامعه‌ی کوردستان داشته باشند، هر چند که من مشکلی در نشر و چاپ روزنامه‌ی کوردستان نمی‌بینم.

**در ۱۱ کانون ۱۹۷۱
در سالروز تأسیس
جمهوری کوردستان
و بر افراشتن پرچم
کوردستان، روزنامه‌ی
کوردستان به زبانی
شیوا و منظم، در
چهار ورقه‌ی A۴
دوباره در عراق چاپ
و منتشر گردید که دو
صفحه‌ی آن به زبان
فارسی بود**

به صورت کتاب بوده است. از سال ۱۹۹۶ به بعد که مقرهای حزب دمکرات در شهر کویه مستقر هستند، انتشار کوردستان صورت منظم‌تری به خود گرفته است. از لحاظ تکنیک و چاپ، روزنامه‌ی کوردستان در اینجا قوی‌تر و زیباتر است. سپس اندازه‌ی آن تغییر می‌یابد و در هشت صفحه چاپ و منتشر می‌شود. ابتدا هر ۱۵ روز یک بار و سپس هر ماه سه بار و هم‌اکنون نیز ۲ بار در ماه چاپ و منتشر می‌شود. به تدریج پس از تأسیس روزنامه‌ی کوردستان ضمیمه‌هایی مانند ادبی،

از کوردستان منتشر شد. در سال ۱۹۷۶ باز هم ۵ شماره‌ی دیگر از آن انتشار یافت. در سال ۱۹۷۷ نیز ۶ شماره به چاپ رسید. در سال ۱۹۷۸ با آغاز قیام مردم ایران علیه رژیم شاه، ۳ شماره از کوردستان منتشر شد.

با پیروزی انقلاب مردم ایران و آزادی کوردستان، حزب دمکرات چندین شماره از کوردستان را در تیراژی گسترده چاپ و توزیع می‌کنند. در شماره‌هایی که در کوردستان ایران چاپ شده، به وضوح می‌توان تأثیر زبان فارسی را احساس نمود زیرا بیشتر نویسندگان کوردستان تحت تأثیر زبان و ادبیات فارسی بوده‌اند. واژه‌های فارسی در روزنامه‌ی کوردستان به وضوح دیده می‌شود. پس از شماره‌ی ۷۱ بار دیگر جنگ در کوردستان شروع می‌شود و روزنامه از این پس در کوهستان به چاپ می‌رسد.

از اینجا به بعد، صفحات روزنامه، خبر و گزارش و عکس را که از اولویت‌های یک روزنامه هستند، از دست داده و گاه در ابعاد کوچک به پیامها و موضوعات حزبی آراسته شده و تحت نام کوردستان چاپ می‌شود و هیچ یک از اصول و فاکتورهای یک روزنامه عادی در آن به چشم نمی‌خورد. در سال ۱۹۸۰ تنها ۸ شماره، در سال ۱۹۸۱ شش شماره، در سال ۱۹۸۲ پنج شماره و در سال ۱۹۸۳ شش شماره به چاپ رسید که برخی از شماره‌ها دارای ۱۶ صفحه و برخی دیگر ۶۲ صفحه

**این روزنامه توانست
تمامی نیازهای جامعه‌ی
کوردستان را از لحاظ
مسأله‌ی زبان، مسأله‌ی
آموزش و ارتقای سطح
آموزش در خود بگنجاند
و به طور منظم چاپ
منتشر شود که می‌توان
گفت گامی مهم، ضروری
و با ارزش در تاریخ
روزنامه‌نگاری کردی
بوده است**

گردید که دو صفحه‌ی آن به زبان فارسی بود. این روزنامه در هنگام مذاکره‌ی دولت مرکزی عراق با کردها به طور منظم چاپ می‌شد. به عنوان مثال، در سال ۱۹۷۲ یازده شماره از آن چاپ و منتشر گردید و در سال ۱۹۷۳ نیز ۹ شماره از آن چاپ شد، اما در سال ۱۹۷۴ با بروز جنگ میان حکومت عراق و کردها مواعی بر سر راه آن ایجاد شد، به گونه‌ای که تنها ۵ شماره را توانستند به چاپ برسانند. در سال ۱۹۷۵ نیز ۵ شماره‌ی دیگر

روزنامه‌ی کوردستان در دوران جمهوری از دیدگاه من یکی از با ارزشترین و پر بهاترین روزنامه‌هاست که تأثیرگذارترین نقش را تا آن زمان داشته و تا آن زمان، چنین روزنامه‌ای با این محتوا چاپ و منتشر نشده است.

دیگر صفتی که آن را از روزنامه‌های دیگر متمایز می‌کند، این است که کوردستان دومین روزنامه‌ی رسمی یک حکومت کردی بود. پیش از آن در سلیمانیه، حکومت شیخ محمود برزنجی روزنامه‌ی «امید استقلال» را منتشر نموده بود.

در دوران جمهوری کوردستان هر هفته ۳ شماره از روزنامه‌ی کوردستان چاپ و منتشر می‌شد. تا آن زمان هیچ روزنامه یا نشریه‌ی کردی این گونه منتشر نشده بود. می‌توان گفت که این روزنامه توانست تمامی نیازهای جامعه‌ی کوردستان را از لحاظ مسأله‌ی زبان، مسأله‌ی آموزش و ارتقای سطح آموزش در خود بگنجاند و به طور منظم چاپ و منتشر شود که می‌توان گفت گامی مهم، ضروری و با ارزش در تاریخ روزنامه‌نگاری کردی بوده است.

موضوع مهمی که می‌خواهم مطرح کنم، دوران مبارزه‌ی مسلحانه است. در دوران پس از جمهوری کوردستان، در دو صفحه ضمیمه‌ی روزنامه‌ی فرقه‌ی دمکرات آذربایجان چاپ می‌شد که در سال ۱۹۴۷ تا ۱۹۶۲ تقریباً ۱۳۳۷ شماره را منتشر نموده‌اند. بر طبق گزارشها، در سال ۱۹۵۹ در شهر تبریز نیز با همکاری فرقه‌ی دمکرات ۵ شماره دیگر منتشر شده است.

در سال ۱۹۶۰ شماره‌ی دیگری از آن به چاپ رسید. بعدها در اروپا از سال ۱۹۶۵ تا سال ۱۹۷۰ از طرف شهید د. قاسملو مرحوم کریم حسامی و مرحوم معروف خزنده‌دار و... ۲۶ شماره به چاپ رسیده است. روزنامه‌ی کوردستان که هم‌اکنون ششصدمین شماره از آن در حال چاپ می‌باشد، ادامه‌دهنده‌ی همان روزنامه‌ی اروپاست.

پس از قرارداد ۱۱ مارس میان کوردستان عراق و حکومت مرکزی، شهید دکتر قاسملو از اروپا به عراق باز می‌گردد. همچنین حزب دمکرات که تحرک بیشتر، سازماندهی و استقلال سیاسی خویش را دوباره باز یافته و در شهر «کویه» کنفرانس سوم را برگزار می‌کند نیاز به ارگانی داشت که در آنجا روزنامه‌ی کوردستان چاپ شود. در ۱۱ کانون ۱۹۷۱ در سالروز تأسیس جمهوری کوردستان و بر افراشتن پرچم کوردستان، روزنامه‌ی کوردستان به زبانی شیوا و منظم، در چهار ورقه‌ی A۴ دوباره در عراق چاپ و منتشر